

**PSY2303 - PSYKOLOGIENS HISTORIE
HJEMMEKSAMEN, HØST 2021**

Du skal besvare én oppgave, enten A eller B:

A. Drøft forholdet mellom stoisk filosofi og Albert Ellis' tenkning.

B. Grei ut om kritikken mot Sigmund Freuds psykoanalyse, slik den er representert i pensum. Finner du kritikken rimelig? Er det noe i kritikken du finner viktig eller mindre viktig? Begrunn svarene.

Til kandidaten: Sensor er klar over at eksamen ikke varer lenge, og ingen forventer at du skal rekke å drøfte alt som kan være relevant. Ethvert rimelig temavalg vil bli akseptert. Et rimelig temavalg er et som belyser en eller flere sentrale sider ved det oppgaven spør om.

Når du skriver, er det viktigst å legge vekt på relevante fakta, gode argumenter og klart språk. Det er også en fordel om du oppgir din viktigste kilde eller kilder.

SENSORVEILEDNING

Oppgave A. I pensum er det særlig artikkelen til Still & Dryden (1999) som er viktig for oppgave A. Blant sentrale punkter her er det naturlig å regne dem som nevnes nedenfor.

Stoikeren Epiktet skal ha sagt at mennesker ikke lar seg forstyrre av tingene i seg selv, men av hvordan de ser på disse ting. Dette er blitt regnet som en kjerneantagelse i REBT. Still & Dryden (1999) påpeker at da Ellis med utgangspunkt i stoisme begynte å skrive om rasjonell psykoterapi, var stoisk inspirert tenkning ikke ukjent. Fiendtligheten Ellis opplevde ble dermed ikke foranlediget av tankegodset var fremmed, hevder Still & Dryden, men heller av at psykologer og andre hadde investert intellektuelt i andre typer terapi.

Tenkning og følelser henger sammen. Ellis vil hevde at vi plager oss selv med irrasjonelle krav om hvordan ting må være. Denne innsikten har forløpere i stoisk filosofi knyttet til fenomener som Still & Dryden kaller "wrong reasons," som stoikerne knytter til "passions" og "excess", og som dermed er irrasjonelle.

Aksept og fatalisme: Ellis vil ikke helt være med på en vanlig kritikk av stoikerne, nemlig at de er overdrevent fatalistiske. Rett nok kritiserer Ellis selv Marcus Aurelius for å være det han kaller "irrationally over-fatalistic." På den annen side sier Ellis om Epiktet at han "did not say or imply that one should calmly accept all worldly evils and should stoically adjust oneself to them. His view was that people should first try to change the evils of the world; but when they cannot successfully change them, then they should uncomplainingly accept them."

Ellis påpeker at tross sin sympati for stoisk tenkning, vil han ikke kalle seg stoiker. Still & Dryden (1999) gjengir et sitat der Ellis grunngir dette med sin sympati for Epikurs tenkning. Ellis synes å anse at Epikur i større grad en stoikerne verdsatte glede og nytelse, og at Epikur således kan kalles en hedonist. Ellis ser videre ut til å mene at behag vs. ubehag, smerte vs. nytelse og angst vs. frihet fra angst alle er variasjoner langs en enkelt hedonistisk dimensjon -- og dette er dimensjonen han knytter til Epikurs hedonisme. Still & Dryden tolker Ellis slik at distinksjonen mellom nytelse og lykke er uviktig for Ellis.

Oppgave B. Pensums to viktigste kilder til kunnskap om psykoanalysen er kap. 7 i Teigens psykologihistorie (2. utg.) og Crews' artikkel i *Psychological Science*. (Psykoanalysen berøres dog også andre steder i pensum.) Blant kritikk som nevnes i pensum, og som det er tenkelig (men ikke uunngåelig) at en leser vil kalle "sentral", er punktene nedenfor.

* * *

Den psykoanalytiske forklaringsmodellen, hvor all vekt legges på psykologiske faktorer i symptomdannelsen, begynte med feildiagnose av en stoffmisbruker (Teigen, s. 176).

Teorien om at mange nevrotikere er skadd av seksuelle overgrep, er blitt sett på som en svakhet -- det virket usannsynlig. Men Freud endret senere teorien, slik at beretninger om slike overgrep isteden ble oppfattet som fantasier. Det er imidlertid også blitt oppfattet som en svakhet ved Freuds tenkning at han endret teorien på denne måten (Teigen, s. 180-81).

Freud er blitt kritisert for å overgeneralisere fra individuelle tilfeller (inklusiv sitt eget), som synes å være sterkt kulturelt betinget (Teigen, s. 183).

Teigen (s. 189-190) viser til Freuds fortolkning av Leonardo da Vinci, og hevder denne hviler på en feilaktig oversettelse. Dette illustrerer hva Teigen kaller psykoanalysens akilleshæl: Viljen til å se skjulte mønstre kan bli så stor at man ser dem selv der de ikke er tilstede.

Teigen (s. 191) sier det var lett å definere Freud som en nevroseteoretiker med ekstreme og uvitenskapelige synspunkter. Han fortsetter (s. 197) med å hevde at det står mange ting i Freuds skrifter som er hårreisende galt, og enda mer som ikke kan begrunnes empirisk. I tillegg, mener Teigen (s. 197), er mange psykoanalytiske påstander av en art som simpelthen ikke lar seg etterprøve. Teigen (s. 200) avslutter med bl.a. å omtale psykoanalysen som en "trosretning" som har levd sitt eget liv på siden av annen psykologisk forskning.

I sin engelskspråklige pensumartikkel gjør også Crews også en rekke vurderinger av Freud og psykoanalysen. Til dømes sier han (s. 63): Independent studies have begun to converge toward a verdict that was once considered a sign of extremism or even of neurosis, that there is literally nothing to be said, scientifically or therapeutically, to the advantage of the entire Freudian system or any of its component dogmas.

Crews fortsetter (s. 67): Freud invoked penis envy to explain female submissiveness, masochism, and incapacity for cultural strivings, but in this instance the theory and the "facts" alike derived from cultural prejudice.

En tredje vurdering hos Crews uttrykkes på denne måten (s. 67): A palm reader or faith healer could have done as well. ... The product of his [Freud's] efforts proved to be a pseudoscience. ... A critique based on ... evidence and logic decertifies every distinctively psychoanalytic proposition.